

CE I-AR PUTEA SPUNE FREUD LUI SPIELBERG

47 de filme pentru a ne cunoaște
mai bine pe noi însine

CUPRINS

PROLOG.....	9
-------------	---

1. Înapoi în viitor. De ce succesul și eșecul tind să ia proporții?	11
2. Marea mahmureală. Ești cu adevărat prietenul meu?	16
3. Juana, regina nebună. Neuroștiința iubirii pătimașe	20
4. Matilda. De ce încetează plăcerea?	31
5. Marele jaf al trenului. Cutezanța mintii și gândirea divergentă	35
6. Proiect: Vrăjitoarea. Să mori de frică	40
7. Legături primejdioase. Maeștrii disimulării	44
8. Pariul. Miracolul transformării imediate a personalității	51
9. The Kovak Box. Mic ghid al emoțiilor umane	56
10. Cenușăreasa. Marele joc al competiției genetice universale	62
11. 300. Ce nu te omoară te face mai puternic.	67
12. Regele Leu. Mecanismele invizibile ale luptei pentru putere.	72
13. Albă-ca-Zăpada și cei șapte pitici. Putem face astfel încât să fim mai fericiți?	77

Respect pentru oameni și cărti		
14. O crimă ferpectă.	Destinul oamenilor frumoși ..	82
15. Seven.	Și dacă păcatele capitale nu sunt chiar capitale?	86
16. Războiul nasturilor.	Psihologia conflictelor.....	93
17. Viața e frumoasă.	Rețete pentru păstrarea controlului	102
18. Talentatul domn Ripley.	Nefericirea invidioșilor.....	106
19. Cădere liberă.	De ce ne chinuie micile greutăți ale vieții de zi cu zi?	112
20. Casablanca.	Rațiunile inimii.	118
21. Povești trăsnite.	Dulcea și primejdioasa răzbunare a ridicării degetului mijlociu.	124
22. Prințul mareelor.	Puterea cathartică a cuvântului asupra emoțiilor.	131
23. Niciodată să nu spui niciodată.	Băieții răi și secretul provocării dorinței.....	137
24. Marea crăpelniță.	Paradoxurile plăcerii.	143
25. Pe drum.	Viața în viteză.	149
26. Viridiana.	Ce ne face să fim mai buni?.....	153
27. Zorba Grecul.	De ce ne simțim fericiți sau nefericiți?	161
28. Atractie fatală.	Artificiile infidelității.	168
29. 1900.	Lupta pentru putere în societate.	181
30. Misiunea.	Construirea unei karme împotriva vinovăției.	186
31. Gladiatorul.	Esența leadershipului.	191
32. Absolventul.	Elixirul dorinței sexuale.....	198
33. Dincolo de limite.	Cocktailul din creierul nostru.	204
34. De veghe în lanul de porumb.	Cum se face spălarea creierului.....	209

35. Frumușica. De ce săruturile sunt preludiul iubirii?	219
36. Conan Barbarul. Farmecul atracției imediate	224
37. Dumbo. Reputația pe care o dobândim în propriii noștri ochi.....	229
38. Rugul vanităților. Între prieteni și aliați.....	234
39. Fiecare se crede normal. Modele universale de atracție.....	239
40. Ce-și doresc femeile. Ce așteaptă femeile de la soții lor și ei de la ele	246
41. Portocala mecanică. Imperiul plăcerii și al durerii.....	260
42. Tăcerea mieilor. Urmează-mă și te voi urma.	266
43. Lupul de pe Wall Street. De unde vine cu adevărat motivația?	271
44. Platoșa de metal. Când iadul sunt ceilalți.	277
45. Mai cântă o dată, Sam. Regulile universale ale seducției.....	284
46. 12 oameni furioși. Lupii conformității.	304
47. Matrix. De la banal la extraordinar.....	310
INDICE TEMATIC	315

PROLOG

Viața și cinematografia se inspiră una din alta și ar fi cu neputință să cunoaștem realitatea contemporană fără cinema. Cinematografia își împrumută subiectele din evenimente care se petrec în realitate și, în același timp, influențează această realitate, ne-o povestește tălmăcind-o într-un anumit fel, ne ajută să înțelegem de ce întâmplările au un curs al lor.

În cinematografie au fost abordate aproape toate temele și s-a filmat aproape totul. E greu să găsim aspecte ale comportamentului uman pe care cinematografia să nu le fi tratat într-o formă sau alta. Analiza permanentă – prin intermediul cinematografiei – a lucrurilor care se petrec în societatea noastră ne permite să luăm filmele drept un punct de pornire pentru a profunda studiul comportamentului uman, a-l evalua și a trage învățăminte valoroase.

Cartea de față propune o călătorie prin comportamentul uman văzut din întunericul sălii de cinema. Pentru a face această călătorie, am selectat 47 de filme, care ilustrează diferite aspecte ale acestui comportament, și m-am axat asupra unora dintre chestiunile pe care le abordează, punându-mi întrebări, precum:

De ce Morocănosul era mereu supărăcios, în vreme ce
Respect pentru oameni și cărti Bucurosul era întotdeauna atât de voios?

De ce în *Frumușica*, Kit insista cu atâta vehemență ca prietena ei, Vivian, să nu-și sărute clienții pe gură?

Neò chiar putea să evite cu adevărat gloanțele în *Matrix*?

De ce voia doamna Robinson să se culce cu Ben în *Absolventul*?

Există zombi?

Au făcut bine Rick și Ilsa când au hotărât să se despartă în *Casablanca*?

De ce era Dumbo atât de timid, de trist și de melancolic?

Ce i s-a întâmplat lui Foster de a ajuns să arunce totul în aer în *Cădere liberă*?

De ce Gallagher a cedat atât de ușor în fața tentativelor de seducție ale lui Alex în *Atracție fatală*?

Cum a reușit Isaac să le spele creierele băieților din sat în *De veghe în lanul de porumb*?

Ce s-a întâmplat cu adevărat cu cei trei studenți de la cinematografie care au dispărut în pădurile din Burkittsville în *Proiectul: Vrăjitoarea*?

De ce prietenii lui Stu îi spuneau „Dr. Sugescu“ în *Marea mahmureală*?

Cinematografia nu este numai o uzină de visuri, ci și o oglindă prin care putem să ne identificăm cu personajele, să ne emoționăm alături de ele, să reflectăm la motivele pentru care acționează în felul în care o fac, să ne întrebăm dacă noi am face la fel și să deducem, în cele din urmă, cele mai profunde motive care explică purtarea umană.

Fiți bine-veniți în sala de cinematograf, unde puteți cunoaște mai bine tumultul vieții omenești.

1. ÎNAPOI ÎN VIITOR

De ce succesul și eșecul
tind să ia proporții?

Înapoi în viitor este o amuzantă comedie SF care a înregistrat un succes de casă imens, tradus în realizarea unei trilogii, care a fost completată cu *Înapoi în viitor II* (1989) și *Înapoi în viitor III* (1990).

Povestea începe în 1985, într-un sătuc din California în care trăiește adolescentul Marty McFly, alături de părinții lui, Lorraine și George.

George e un bărbat umil, timid și lipsit de caracter, care are o slujbă prost plătită, unde mai și suferă de pe urma batjocurii și umiliințelor la care îl supune mereu șefului lui, durul și necioplitul Biff.

Acest fanfaron începuse să îl necăjească și să îl hărțuiască pe sărmanul George încă de pe când cei doi erau copii și continuă să o facă și în următorii treizeci de ani.

Amândoi ajung să lucreze pentru aceeași firmă, iar Biff devine șeful lui George, mai ales datorită muncii pe care cel din urmă a făcut-o în locul lui. Dar George a fost prea speriat ca să îndrăznească să le spună șefilor mari care era situația reală.

Într-o bună zi, Marty, fiul lui George, îi face o vizită prietenului său Doc, un om de știință pe care toată lumea îl crede

nebun, dar care, în realitate, este un fel de geniu care a reușit să construiască o mașină a timpului.

În timpul vizitei, din cauza unei serii de incidente, Marty călătorește în timp cu această invenție și ajunge în anul 1955, an în care tatăl și mama lui nu se cunoscuseră încă. Acum, se vede nevoit să îi facă pe părinții lui să se cunoască și să se căsătorească, încrucișat, în caz contrar, existența lui n-ar mai fi posibilă.

Marty pune la cale un plan pentru ca părinții lui să se întâlnească, dar, înainte ca George să ajungă la locul stabilit, Biff încearcă să abuzeze de Lorraine, viitoarea mamă a lui Marty. Chiar în clipa aceea sosește George și, pentru prima dată în viața lui, îndrăznește să îl înfrunte și îi cere să o lase în pace pe fată.

Biff reacționează și încearcă să îi rupă mâna lui George, iar în clipa aceea Lorraine, vrând să îl ajute pe George, e împinsă de Biff și se prăbușește la pământ. Faptul îl înfurie pe George, care, aproape fără să-și dea seama, îi dă un pumn lui Biff și îl face knock-out. Între uimire și admiratie, Lorraine îl răsplătește pe George cu o privire tandă.

După această scenă, Marty revine cu mașina timpului în anul 1985. Dar odată întors în timp, Tânărul observă că lucrurile s-au schimbat complet. Casa lui este acum mai luxoasă și mai mare decât își amintea. Părinții lui sunt mai tineri și mai fericitori. Iar George și Biff și-au schimbat rolurile între ei.

Se dovedește că rezultatul confruntării dintre George și Biff, prin lovitura pe care primul i-a dat-o celui din urmă, l-a făcut pe George să se simtă mai sigur pe el.

În același timp, Biff și-a pierdut încrederea în sine și, începând din clipa aceea, a rămas fără victimă preferată a hărțuielilor sale.

Respect pentru oameni și cărți

Aceste mici schimbări în psihologia ambelor personaje au dat naștere, odată cu trecerea timpului, unor schimbări mari, care au modificat complet scenariul viitor al vieților lor.

În acest nou viitor, se dovedește că George și-a pus pe picioare propria afacere cu mașini, care pare să aibă un succes extraordinar. Iar Biff lucrează ca mecanic pentru el și i se adresează mereu șefului lui cu „domnule McFly“.

Povestea lui George din *Înapoi în viitor* este descrierea perfectă a efectului sociologic, atent cercetat, al amplificării diferențelor inițiale.

Acest efect explică tendința prin care personajele de success tind să aibă și mai mult succes, precum și înclinația celor care nu reușesc de a se adânci și mai mult în prăpastie.

Succesul inițial și aproape întâmplător al lui George, atunci când îl lovește pe încrezutul Biff, a condiționat restul poveștii.

Succesul i-a sporit lui George încrederea în sine. I-a ridicat, în consecință, poziția socială.

I-a crescut stima de sine.

I-a permis să aibă o părere mai bună despre el însuși.

L-a făcut să simtă că avea resursele interioare necesare să înfrunte provocările.

Și l-a întărit în hotărârea lui de a continua să lupte și să atingă succesul.

În schimb, eșecul lui Biff atunci când a fost făcut knock-out de adversarul lui a contribuit la năruirea încrederei pe care acesta o avea în propria persoană. I-a subminat puterea, spiritul de inițiativă și hotărârea. Și astfel, s-a simțit de fiecare dată mai puțin capabil și mai puțin dispus să înceerce să mai lupte ca să obțină succesul.

La fel ca în cazul lui George, succesele noastre ne cultivă încrederea.

Și, ca în situația lui Biff, eșecul ne scade nivelul de încredere.

Astfel, un succes atrage după sine alte succese, iar un eșec provoacă un șir de eșecuri.

Acet fenomen – care constă, practic, în faptul că diferențele inițiale, cauzate de o anume împrejurare, inclusiv de una riscantă, care apar între membrii care se întrec în cadrul aceluiași grup, iau proporții în funcție de rezultatul competiției în urma acțiunii unei serii de mecanisme care duc la cicluri de succese și eșecuri – a fost demonstrat și descris, pentru prima dată, de către sociolog Robert K. Merton.

Merton l-a numit „efectul Matei”, cu referire la Evanghelia după Matei, în care se spune povestea unui stăpân bogat care face bilanțul câștigurilor obținute de administratorii lui și decide să le dea toți banii celor care au obținut cel mai mare profit. El se justifică spunând: „Căci celui ce are i se va da și-i va prisosi, iar de la cel ce nu are, și ce are i se va lua”.

Această frază a intrat în istorie ca esență a efectului sociologic prin care oamenii care au succes tind să aibă și mai mult succes, în vreme ce aceia care eșuează tind să se afunde și mai mult în prăpastie, exact cum ne arată povestea lui George în *Înapoi în viitor*.

Într-o serie de studii, Merton demonstrează că oamenilor de știință renumiți li se acordă o atenție mai mare, în vreme ce, prin contrast, celor care nu sunt foarte cunoscuți în acel moment li se acordă o atenție mult mai mică.

Oamenii de știință deja renumiți acaparează citările, articolele, fondurile, presa etc. În schimb, chiar dacă au contribuții egale sau mai importante, oamenilor de știință care nu sunt cunoscuți le este mai greu să-și publice operele în revistele științifice de primă mână, ei au mai multe probleme când vine vorba de finanțare și, în general, primesc mai puține aplauze decât cercetătorii cunoscuți.

Ulterior, s-a demonstrat treptat că fenomenul amplificării diferențelor se aplică în majoritatea domeniilor de activitate,

dincolo de câmpul științific, și apare nu doar prin acțiunea agenților externi, care tind să îi recompenseze pe cei care au mai mult succes, dar și – mai ales – pentru că succesele și eșecurile modifică nivelul de încredere în sine al celor care le trăiesc.

Nivelurile de încredere în sine se schimbă în funcție de succese și de eșecuri, promovând cicluri recurente, care vor duce în rai sau în iad. Când aceste niveluri sunt ridicate, oamenii simt că au resursele interioare necesare ca să înfrunte cele mai mari provocări. Atunci când încrederea în sine este scăzută are loc fenomenul invers.

Astfel, succesul și eșecul, care erau inițial efecte, vor începe să fie cauzele care vor aduce fie mai multe succese, fie mai multe eșecuri.

Încrederea este cuvântul-cheie, elementul principal, Sfântul Graal care va dirija viața oamenilor într-un sens ori într-altul. Prin urmare, după cum a spus Henry Ford: „Indiferent de crezi că poți sau de crezi că nu poți, ai dreptate“.

FIȘĂ TEHNICĂ

Titlu original: *Back to the Future*

Țară: SUA

An: 1985

Gen: comedie SF

Regizor: Robert Zemeckis

Roluri principale: Michael J. Fox (Marty), Christopher Lloyd (Doc), Crispin Glover (George), Lea Thompson (Lorraine) și Thomas F. Wilson (Biff)